

GEOGRAFSKI INSTITUTI U HRVATSKOJ

- povodom 60-godišnjice početka rada i djelovanja

Godine 2007. zaokružilo se 60 godina od početka rada i djelovanja geografskih instituta u Hrvatskoj. Instituti su središta, jezgre znanstveno-istraživačkog rada. Iako danas u Hrvatskoj ne postoji niti jedan geografski institut, u razvoju naše geografije oni su imali veoma važnu ulogu. Danas se znanstveno-istraživački rad u geografiji provodi u okviru visokoškolskih znanstveno-nastavnih ustanova, prvenstveno na Geografskom odsjeku Prirodoslovno - matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru, ali i na nekim drugim fakultetima, npr. Ekonomskom, te također na drugim institutima od kojih su neki iznikli upravo iz Geografskog instituta, kao npr. današnji Institut za migracije i narodnosti.

Geografski instituti u Hrvatskoj djelovali su gotovo punih trideset godina, od 1947. do 1976. godine; dakle od osnivanja jedinstvene geografske institucije - Geografskog odjela na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1947. godine pa do ukinuća svih republičkih znanstvenih instituta. U tom su razdoblju djelovala dva instituta: Geografski institut PMF-a i Institut za geografiju Sveučilišta u Zagrebu. Drugih geografskih instituta nije bilo.

GEOGRAFSKI INSTITUT PMF-a

Geografski institut PMF-a bio je fakultetskog ranga, kao što mu i samo ime kaže. Djelovao je istodobno s Geografskim zavodom. Zavod je bio nastavna, a Institut znanstvena jedinica. Čelnu dužnost direktora Instituta od osnutka do 1963. godine obavljao je prof. dr. Josip Roglić, a potom do ukinuća prof. dr. Ivan Crkvenčić.

U skladu s tadašnjim zakonskim okvirima¹ u Institutu su radili znanstveni i stručni djelatnici:

asistenti, znanstveni suradnici i znanstveni savjetnici. To su ujedno bili članovi, odnosno zaposlenici Geografskog zavoda PMF-a. No, zbog opsežnih zadataka Geografski je institut angažirao i niz geografa izvan Zavoda, pa i veliki broj drugih stručnjaka. U radu Instituta na pojedinim projektima ugovorno je surađivao i znatan broj poslijediplomskih studenata. Na taj način studentima su bila osigurana sredstva za terenski istraživački rad, a Institutu kvalitetniji rezultati istraživanja. Geografski institut brojao je 32 djelatnika u radnom ili ugovornom odnosu², od toga 12 djelatnika Geografskog zavoda, a čak 17 vanjskih suradnika³.

Institut je izdavao znanstveni časopis „*Radovi Geografskog instituta*“ u kojem je Geografski zavod dotada objavljivao doktorske disertacije. Časopis *Radovi* nastavio je nadalje izlaziti i nakon ukinuća Instituta, kao znanstveno glasilo Geografskog odsjeka. Kasnije je preimenovan u „*Acta Geographica Croatica*“.

Karakter i opseg djelatnosti Geografskog instituta PMF-a jasno se ogleda u realiziranim projektima:

1. Za Skupštinu grada Zagreba
 - Geologija Zagrebačke regije; voditelj dr.sc. Milan Herak
 - Klizišta u okolini Zagreba; voditelj dr.sc. Josip Roglić
 - Elementi i dinamika reljefa Zagrebačke regije; voditelj dr.sc. Josip Roglić
 - Geografske jedinice i osobine cjeline (Zagrebačke regije); voditelj dr.sc. Josip Roglić
 - Vode Zagrebačke regije; voditelj dr.sc. Mladen Friganović
 - Vode i reljef u regiji Zagreba; voditelj dr.sc. Josip Riđanović
 - Značenje voda u regiji Zagreba; voditelj dr.sc. Josip Riđanović
 - Društvene izmjene prirodne osnove; voditelj dr.sc. Veljko Rogić
 - Zaključne sinteze (o Zagrebačkoj regiji); voditelj dr.sc. Josip Roglić

¹ Zakon o organizaciji naučnih djelatnosti, čl.17.

² Prema raspoloživim podacima za 1967. godinu.

³ Ostala 3 zaposlena čine administrativno osoblje.

2. Za savjet za naučni rad SR Hrvatske

• Naselja Srednje Posavine u Hrvatskoj; voditelj mr.sc. Miroslav Sić

• Posljedice i problemi u vezi izgradnje „Auto-puta“ kroz Posavinu; voditelj dr.sc. Ivan Crkvenčić

• Geografsko zoniranje Primorja; voditelj dr.sc. Veljko Rogić

• Transformacija agrarnog područja i karta iskorištavanja zemljišta; voditelj dr.sc. Ivan Crkvenčić

• Ličko-goranska regija; voditelj dr.sc. Veljko Rogić

• Dnevne migracije radne snage SRH; voditelj dr.sc. Mladen Friganović

3. Za Urbanistički institut SR Hrvatske

• Osnovne geografske karakteristike jadranskog područja; voditelj dr.sc. Josip Roglić

• Prometno-geografski položaj jadranskog područja; voditelj dr.sc. Josip Roglić

• Glavni prijevozni pravci (za jadransko područje); voditelj dr.sc. Mladen Friganović

• Geografski elementi regionalnog prostornog plana Slavonije; voditelj mr.sc. Miroslav Sić

4. Za Savezni Savjet za koordinaciju naučnih djelatnosti

• Transformacija agrarnih područja i karta iskorištavanja zemljišta (suradnja s Geografskim institutima u Ljubljani i Beogradu); voditelj dr.sc. Ivan Crkvenčić

• Agrarno-geografski termini (obrada za Međunarodni agrarno-geografski rječnik); voditelj dr.sc. Ivan Crkvenčić.

S obzirom da je Geografski institut PMF-a kroz praksu stvarno prešao okvire fakultetskog ranga, tadašnji direktor dr. sc. Ivan Crkvenčić pokrenuo je postupak osnivanja geografskog instituta sveučilišnog ranga, odnosno republičkog značaja. Upravo je uspješnost djelovanja Instituta fakultetskog ranga omogućila osnutak geografskog instituta sveučilišnog ranga: 28.03.1968. godine Sveučilište donosi odluku o osnivanju Instituta za geografiju Sveučilišta u Zagrebu, koji djeluje do 1976., tj. do ukinuća svih republičkih znanstvenih instituta u Hrvatskoj.

INSTITUT ZA GEOGRAFIJU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Centar za istraživanje migracija

Osnutkom sveučilišnog geografskog instituta započeo je program znanstvenog istraživanja problematike naših radnika na privremenom radu u inozemstvu. Unutar Instituta osnovan je Centar za istraživanje migracija. Po ukidanju Instituta taj je Centar i dalje nastavio istraživanja, te se povezao sa Zavodom za migracije i nacionalne manjine koji je vodio dr. sc. Ivo Baučić, profesor Geografskog odsjeka. To je jezgra današnjeg Instituta za migracije i narodnosti.

Međunarodna suradnja

Istraživanja su potakla intezivnu međunarodnu suradnju, prvenstveno sa sveučilištima i institutima u Njemačkoj, jer je to bila glavna destinacija naših radnika na privremenom radu. Posebno se ističe suradnja s Geografskim institutom Tehničkog sveučilišta (Prof. Wolfgang Hartke), te Ekonomsko-geografskim institutom Sveučilišta u Muenchenu (Prof. Karl Ruppert).

Institutska djelatnost uključivala je organizaciju brojnih međunarodnih znanstvenih skupova. Posebno spominjemo Prvi međunarodni simpozij o socijalnoj geografiji (Omiš, 1969.). Simpozij je bio posvećen 300-godišnjici Sveučilišta u Zagrebu, a to je bio i jedini znanstveni skup organiziran u čast spomenute godišnjice!

Publikacije

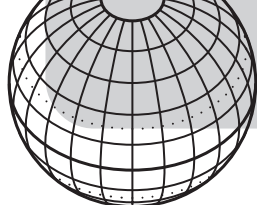
Rezultati istraživanja objavljavani su u novoj posebnoj seriji publikacija, časopisu „Migracije radnika“ (1970., 1971., 1972., 1973.), te u povremenom časopisu „Geographical Papers“ koji je publicirao rezultate istraživanja proizašle iz međunarodne suradnje, odnosno radove s međunarodnih skupova, a također i u njemačkim časopisima „Studien zur Sozial und Wirtschaftsgeographie“ i „Berichte zur Regionalforschung“.

Među najvažnijim projektima Instituta je GEOGRAFIJA HRVATSKE (1974.), kompletna geografska studija u šest knjiga, na oko 1200 stranica, s oko 200 fotografija, 300 crteža i karata i 300 tablica. U tom je razdoblju također objavljena i posebna studija Centralna naselja SR Hrvatske, a izrađen je i projekt Nacionalnog atlasa Hrvatske, no nažalost on nije realiziran. Prof. Svetozar Ilešić iz Slovenije istaknuo je da objavljivanje ovako kvalitetne publikacije ne izne-

nađuje jer je izrađena u jednoj od najaktivnijih znanstveno-istraživačkih institucija (u bivšoj Jugoslaviji), u Institutu za geografiju Sveučilišta u Zagrebu.

Institut je prestao djelovati 1976. godine odlukom Savjeta za naučni rad SR Hrvatske kojom su ukinuti svi sveučilišni instituti koji nisu imali najmanje 8 zaposlenih s doktoratom znanosti, a takvih je tada u Hrvatskoj bilo malo; samo dva.

IVAN CRKVENČIĆ

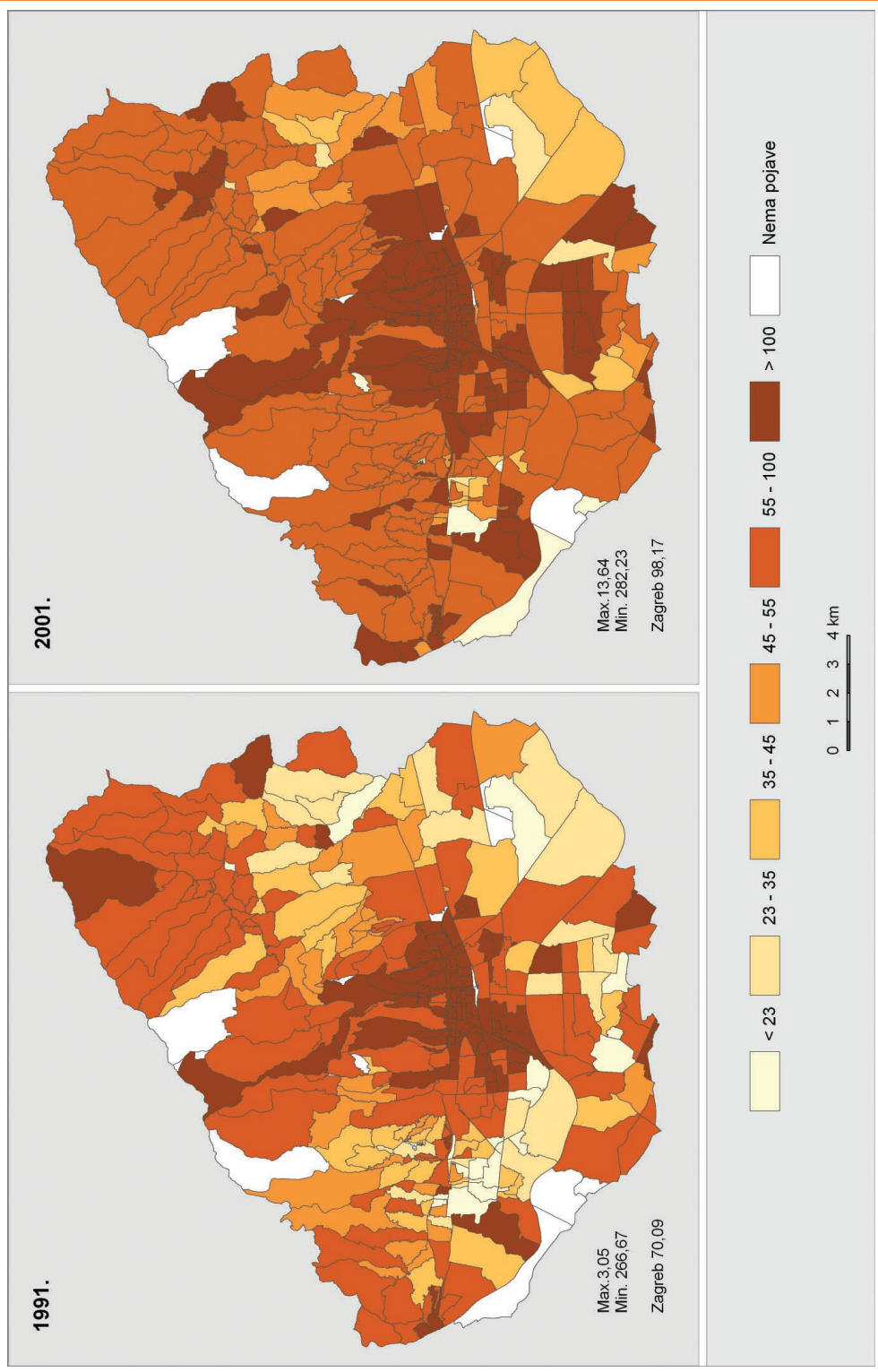
Veličina kućanstava u gradskim četvrtima Grada Zagreba 2001. (%)

Gradske četvrti	Broj članova				
	1	2	3	4	5+
Brezovica	13,24	18,98	17,48	21,78	28,52
Črnomerec	24,61	25,99	19,77	18,76	10,88
Donja Dubrava	15,90	21,74	20,24	23,26	18,86
Donji Grad	32,37	26,20	18,96	15,23	7,25
Gornja Dubrava	18,87	22,68	20,00	22,15	16,30
Gornji Grad- Medveščak	29,08	26,84	19,61	16,63	7,83
Maksimir	25,21	26,41	19,99	18,56	9,82
Novi Zagreb-istok	24,04	26,23	23,27	18,34	8,12
Novi Zagreb-zapad	21,47	24,57	20,04	20,67	13,26
Peščenica-Žitnjak	23,55	24,57	19,59	20,17	12,12
Podsljeme	16,66	22,89	19,18	23,04	18,23
Podsused-Vrapče	18,55	23,88	21,58	22,19	13,81
Sesvete	13,08	19,54	19,60	24,42	23,36
Stenjevec	18,31	21,01	22,24	25,37	13,07
Trešnjevka-jug	23,64	25,04	22,05	20,91	8,36
Trešnjevka-sjever	29,64	25,51	19,54	17,46	7,85
Trnje	27,63	26,23	20,33	18,44	7,38
Grad Zagreb	23,17	24,49	20,47	20,06	11,81

Izvor: www.dzs.hr

Starenje stanovništva Zagreba 1991. i 2001.

Izvor: Posebno obrađeni podaci popisa 1991. i 2001. za naselje Zagreb po statističkim krugovima, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.

Starenje stanovništva Zagreba 1991. i 2001.

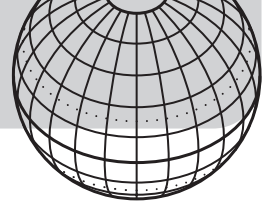
Jedan od boljih cjelovitih pokazatelja dobne strukture stanovništva nekog područja, pa tako i grada i njegovih manjih dijelova, je indeks starosti (IS). Taj pokazatelj predstavlja odnos između starog (> 60 godina) i mladog kontingenta (< 20 godina). Prema vrijednostima IS-a izdvaja se šest tipova stanovništva prema dobnoj strukturi:

- mladost do 22,9
- na pragu starenja 23,0-34,9
- starenje 35,0-44,9
- starost 45,0-54,9
- duboka starost 55,0-99,9
- izrazito duboka starost $\geq 100,0$ (Nejašmić, 2005: 181).

Na području naselja Zagreba većina statističkih krugova imala je 1991. godine nepovoljne vrijednosti indeksa starosti. Najstarije stanovništvo bilo je u središtu grada, a prema vrijednostima IS-a imalo je obilježje izrazito duboke starosti. Mogu se razabrati i zone s povoljnijim odnosom starog i mladog stanovništva, a isticala su se planski izgrađena stambena naselja u Novom Zagrebu i Trešnjevki-jug te zone individualne izgradnje na Peščenici-Žitnjak i u Donjoj i Gornjoj Dubravi. Popisni podaci iz 2001. upućuju da se područje najnepovoljnijeg obilježja indeksa starosti (≥ 100) proširilo u svim smjerovima. Isto vrijedi i za kategoriju duboka starost, koja je dominantno obilježje većeg dijela Zagreba. Samo se područja grada prema periferiji ističu nešto povoljnijim vrijednostima IS-a. Posljedica je to društvenih i ekonomskih promjena, ali i odmaklog procesa starenja.

Literatura:

Nejašmić, I. (2005): Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Školska knjiga, Zagreb.

IDENTERRA: prezentacija konceptijsko-metodološkog modela

U travnju 2008. na Geografskom odsjeku PMF-a gostovao je prof. dr. sc. Zoran Roca sa Sveučilišta Lusófona de Humanidades e Tecnologias iz Lisabona. Danas direktor Centra za istraživanje teritorija, kulture i razvoja i redoviti profesor na spomenutom privatnom sveučilištu u Portugalu, prof. Roca diplomirao je na Geografskom odsjeku PMF-a u Zagrebu 1972. godine. Magisterij iz područja geografije stekao je na Ohio State University u Columbusu, a doktorat je obranio 1985. godine na matičnom fakultetu u Zagrebu. Na Geografskom odsjeku radio je kao asistent prof. Riđanovića od 1974. do 1975. godine kada prelazi na Institut za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba. Od 1989. godine, paralelno uz rad na Institutu, predaje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na Odsjeku za sociologiju. Od 1990. radio je za UN-ovu organizaciju FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) sve do 1995. godine kada započinje raditi na sveučilištu Lusófona de Humanidades e Tecnologias gdje je i danas zaposlen.

Profesor Roca autor je konceptijsko-metodološkog modela IDENTERRA koji služi kao okvir za proučavanje teritorijalnog identiteta kao važnog faktora za lokalni i regionalni razvoj. Prema prof. Roci, ovaj model omogućuje transformaciju teritorijalnog identiteta iz nejasne normativne kategorije u analitičku, empirički obradivu kategoriju. To se postiže raščlambom njegova sadržaja u mjerljive elemente kao što su prostorna uporišta

i prostorni tokovi. Prostorna uporišta čine: prirodna baština, stanovništvo, ekonomska baština i kulturna baština. Prostorne tokove čine: priroda, društvo, ekonomija i kultura. Prostorna uporišta i prostorni tokovi, odnosno pejzaž i način života određenog geografskog prostora dovode do formiranja teritorijalnog identiteta. Osnovna svrha modela je promicanje integracije makroskopskog i participativnog pristupa u istraživanju nekog prostora te korištenje modela u strateškom planiranju lokalnog i regionalnog razvoja. Profesor i suradnici su ovaj model razvili i primijenili u Portugalu, međutim on se dokazao primjenjivim i u drugim geografskim sredinama. To se posebice odnosi na participativnu metodu utvrđivanja spoznaja, vrednovanja i djelovanja nositelja razvoja nekog geografskog prostora te njihovih emotivnih veza s tim prostorom putem radionica SVD/Terrafilija.

Upravo je takvu radionicu i predavanje na temu modela IDENTERRA održao profesor Roca na Geografskom odsjeku PMF-a 18. travnja 2008 godine. Predavanje je obuhvaćalo predstavljanje i potanku razradu spomenutog modela te objašnjavanje novih pojmova koje donosi taj konceptijsko-metodološki model. Tako je primjerice već poznati termin američkog geografa Yi Fu Tuan-a, topofilija, koji označava vezanost ljudi za određeni geografski prostor, za potrebe ovog modela previše pasivan i statičan u pogledu promjena u društvu, ekonomiji, prirodi i kulturi. Stoga je pojam nadograđen, odnosno pridodana mu je komponenta razvoja čime je stvoren novi termin – terrafilija. Prema prof. Roci terrafilija označava vezanost ljudi za određeni geografski prostor koja potiče na akcije za lokalni razvoj. Profesor je objasnio da model IDENTERRA služi za promicanje i aktiviranje terrafilije, odnosno za identificiranje i vrednovanje strateški važnih elemenata za lokalni i regionalni razvoj. S obzirom da u Hrvatskoj često nedostaje jasnih strategija i stručnih razvojnih planova koji će garantirati održivi razvoj, izazov je na koji način reafirmirati i socio-ekonomski vrednovati identitet hrvatskog prostora. Jedan od mogućih odgovora na ova pitanja može se dobiti kroz model IDENTERRA, odnosno radionice SVD/Terrafilija.

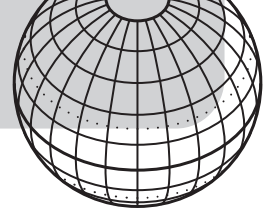
Nakon teorijskog dijela predavanja organizirana je radionica na primjeru grada Zagreba. U radionici je sudjelovalo 30-tak sudionika koje su činili nastavno osoblje i studenti Geografskog odsjeka te gosti koji se na Odsjek stigli iz Instituta za međunarodne odnose, Instituta za društvena istraživanja Ivo Pilar, udruge Pravo na grad i Ze-

lene akcije, Odjela za istraživanje i informacijski sustav prostornog uređenja, Društva arhitekata Zagreb, predstavnici medija. Pozivi su bili upućeni i Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode, Gradskom uredu za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Gradskom zavodu za prostorno uređenje te Hoto grupi, međutim nitko se od navedenih nije odazvao.

Sama radionica sastoji se od dva dijela. Nakon prikupljanja osnovnih podataka o sudionicima (dob, spol, obrazovanje, mjesto stanovanja, mjesto rođenja i zaposlenje) pristupilo se rješavanju upitnika. U prvom dijelu radionice sudionici su samostalno odlučivali što bi posjetiocu najradije pokazali ili ponudili, a što najradije sakrili u Zagrebu. Kao mjesta koja bi posjetiocu najradije pokazali najčešće su spomenuti Gornji grad i Lenucijeva potkova, dok su u drugoj kategoriji (što sakriti) od-

govori bili mnogo različiti. Tako su među ostalim spomenuti Novi Zagreb, novogradnja, Borongaj, Trnje, mjesta išarana grafitima, Paromlin, pa čak i navijačke skupine. Zatim je svatko od sudionika naveo po dvije pozitivne činjenice ili pojave koje smatra važnim u Zagrebu, te po dvije negativne. Također je svaku od navedenih činjenica trebalo okarakterizirati kao tradicionalnu ili recentnu, u

opadanju ili porastu te naznačiti je li sudionik pesimističan ili optimističan u vezi te pojave.

U drugom dijelu radionice sudionici su namumično razvrstani u četiri grupe unutar kojih je svaka grupa trebala odabrati po dvije pozitivne i negativne činjenice koju smatra najvažnijim u Zagrebu. Ovi rezultati prikazani su u tablici 1.

Tab. 1. Rezultati radionice IDENTERRA na primjeru Zagreba

	Tradicionalna funkcija metropole T ↑ O	Žarište društvenih aktivnosti T ↑ O	Zelene površine T ↑ O	Urbano naslijeđe šire gradske jezgre T ↓ O
Pozitivne pojave ili činjenice	Građanska svijest R ↑ O	Tradicija urbanog planiranja T ↓ P	Građanska tradicija T ↓ P	Građanska svijest R ↑ O
Negativne pojave ili činjenice	Loša gradska uprava R ↑ P	Gubitak lokalnog urbanog identiteta R ↑ P	Promet R ↑ P	Urbana destrukcija R ↑ P
	Nema lokalne samouprave R ↑ O	Komunalna infrastruktura i promet T ↑ O	Arhitektonsko-urbanistička rješenja R ↑ P	Manjak dijaloga i autokracija u odlučivanju R ↑ O
	Grupa A	Grupa B	Grupa C	Grupa D

- R - recentna pojava
 T - tradicionalna pojava
 ↑ - pojava u porastu
 ↓ - pojava u padu
 O - optimist sam u vezi trenda pojave
 P - pesimist sam

Nakon toga, svaka grupa odabrala je samo jednu činjenicu ili pojavu koju smatra najvažnijom u Zagrebu bilo pozitivnu ili negativnu, te je trebalo navesti pojedince ili ustanove koji najviše doprinose promidžbi, održavanju i/ili jačanju te činjenice, te one pojedince ili ustanove koji doprinose njezinom kočenju, otežavanju ili slabljenju. Posljednja faza bila je navesti konkretne inicijative, aktivnosti ili projekte koje bi u Zagrebu trebalo poduzeti da ta najvažnija činjenica ojača ili oslabi, te koji bi pojedinci ili ustanove to trebali raditi. Radionica je trajala oko dva sata i bila je vrlo uspješna, nakon čega je uslijedila zanimljiva diskusija o dobivenim rezultatima.

Rezultati radionice služe u svrhu otkrivanja postojeće problematike određenog prostora. Iako sudionici ove radionice nisu predstavljali reprezentativan uzorak bilo je zanimljivo i indikativno

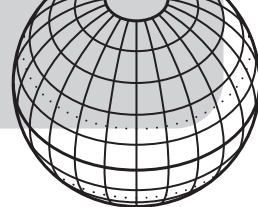
čuti rezultate. Problemi koji su istaknuti u ovoj radionici uglavnom se odnose na neodgovarajuću gradsku upravu i samoupravu, te probleme u infrastrukturi. S druge strane pozitivno se ističu jaka građanska i urbana tradicija te razvijena građanska svijest. Također, radionica je pokazala potrebu za češćim organiziranjem ovakvih događaja na našem Odsjeku.

Bilo je zadovoljstvo ugostiti prof. Rocu na Geografskom Odsjeku te se kroz njegovo predavanje i radionicu upoznati s modelom IDENTERRA, odnosno s mogućnostima vrlo konkretnog i analitičkog načina proučavanja teritorijalnog identiteta.

LANA SLAVUJ I MARIN CVITANOVIĆ

fotografije: IVAN ZAGODA

XV. DRŽAVNO NATJECANJE IZ GEOGRAFIJE

Sveti Martin na Muri, 12.-14. svibnja 2008. godine

XV. Državno natjecanje iz geografije održano je u Svetom Martinu na Muri od 12. do 14. svibnja 2008. godine. Škola domaćin bila je OŠ Sveti Martin na Muri, a smještaj sudionika u Toplicama Sveti Martin. Terenski izlazak organiziran je na prostoru Gornjega Međimurja, subregionalnoga središta Čakovec, s detaljnijim upoznavanjem općine Sveti Martin na Muri.

Na svečanom otvaranju nazočio je ravnatelj Agencije za odgoj i obrazovanje, gospodin Vinko Filipović i obećao natjecateljima i organizatorima XVI. Državnoga natjecanja iz geografije povećanje kvote pozvanih učenika i mentora.

Na natjecanju je sudjelovalo 17 učenika petog razreda, 17 učenika šestog razreda, 14 učenika sedmog razreda, 16 učenika osmog razreda te 17 učenika prvog, 15 učenika drugog, 16 učenika trećeg i 16 učenika četvrtog razreda srednjih škola. Ukupno je sudjelovalo 64 učenika osnovnih škola i 64 učenika srednjih škola odnosno 128 od 130 učenika koji su pozvani na Državno natjecanje od Državnog povjerenstva, prema ostvarenim rezultatima županijskih natjecanja. Na Državno natjecanje pozvano je 108 mentora na teret organizatora.

Temeljem suglasnosti ravnatelja Agencije za odgoj i obrazovanje, Državno povjerenstvo pozvalo je izvan konkurencije slijepog učenika Ivana Bogdanovića, 3. razred, SŠ Jure Kaštelana iz Omiša i Ninu Mihaljeka, 3. razred, III. gimnazija Zagreb. Za Ivana i Ninu test je bio adaptiran na brajicu i osigurana stručna pomoć.

Ovogodišnje natjecanje znatno se razlikovalo od prethodnih. Odlukom Agencije za odgoj i obrazovanje trajanje natjecanja skraćeno je za jedan dan. Ta činjenica utjecala je na organizaciju natjecateljskog dana i organizaciju terenskoga izlaska. U organizacijskom dijelu natjecanja skraćeno je vrijeme testiranja, ukinuto dodatno testiranje i produljeno vrijeme izrade praktičnoga rada. Testiranje je trajalo 60 minuta. Nakon stanke od pola sata, učenici su pristupili izradi praktičnih radova. Sustav bodovanja u testu ostao je isti kao i

2007. godine. Za vrjednovanje praktičnih radova preciznije je razrađen sustav bodovanja. Te su promjene pridonijele kvaliteti i transparentnosti vrjednovanja praktičnih radova. Zato je broj žalbi na kraju natjecanja bio minimalan.

Prijevoz sudionika organiziralo je Državno povjerenstvo u suradnji s voditeljima autobusa i koordinatorima za pojedine županije. Za prijevoz sudionika natjecanja i terenski izlazak koristili smo 5 autobusa. Sudionici Državnog natjecanja bili su iz svih županija i Grada Zagreba.

Za sudionike natjecanja izradili smo bilten na CD-u, za pozvane učenike i mentore, članove Državnoga povjerenstva i organizacijskoga odbora akreditacije i osigurali fotografiranje sudionika natjecanja. Rezultati natjecanja, testovi i fotografije dostupni su na mrežnim stranicama www.hagede.hr, www.geografija.hr i www.azoo.hr.

Troškove izrade testova, praktičnog rada, smještaja, prehrane, prijevoza i organizacije natjecanja snosi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa preko Agencije za odgoj i obrazovanje te Hrvatskog geografskog društva.

Na svečanom otvaranju obilježen je jubilej „15 godina natjecanja iz geografije“. Inicijatorima natjecanja i prvim predsjednicima Državnoga povjerenstva za natjecanje iz geografije prof. dr. sc. Mati Matasu i prof. dr. sc. Zoranu Curiću uručene su zahvalnice i knjige. Osnovnim i srednjim školama s najvećim brojem sudjelovanja i najvećim brojem natjecatelja dodijeljene su zahvalnice, a mentorima iz osnovnih i srednjih škola s najvećim brojem sudjelovanja i najvećim brojem natjecatelja zahvalnice, knjige i simbolične nagrade koje su osigurali škola domaćin i Hrvatsko geografsko društvo.

Natjecanja iz geografije održavaju se od 1994. godine. U ovih 15 godina na državnim natjecanjima sudjelovale su 352 osnovne škole i 102 srednje škole iz svih županija Republike Hrvatske. Od 2004. godine sudjeluju i učenici četvrtog razreda srednjih škola. Na državnim natjecanjima u prvih 15 godina sudjelovalo je 1658 učenika.

Ti su podaci dokaz velikog interesa učenika i mentora za geografiju kao predmet od nacionalnog interesa, a potvrđuju i važnost geografije kao nastavnoga predmeta.

Prilog:

OSNOVNE ŠKOLE PREMA BROJU NATJECANJA

1.	OŠ Jože Šurana, Višnjan	12
2.	OŠ Ljudevita Gaja, Nova Gradiška	11
3.	OŠ Marija Bistrica, Marija Bistrica	10
4.	III. OŠ Čakovec, Čakovec	9
	OŠ Ivana Lovrića, Sinj	9
	OŠ Antuna Mihanovića, Osijek	9
7.	OŠ Ljubljana, Zagreb	8
	I. OŠ Čakovec, Čakovec	8
	OŠ Opuzen, Opuzen	8
	OŠ Ostrog, Kaštel Lukšić	8
	OŠ Većeslava Holjevca, Zagreb	8
	OŠ Dubovac, Karlovac	8
	OŠ kneza Trpimira, Kaštel Gomilica	8
	VI. OŠ Varaždin, Varaždin	8

OSNOVNE ŠKOLE PREMA BROJU UČENIKA

1.	OŠ Marija Bistrica, Marija Bistrica	17
2.	OŠ Jože Šurana, Višnjan	16
3.	OŠ Ljubljana, Zagreb	15
4.	OŠ Ljudevita Gaja, Nova Gradiška	14
5.	I. OŠ Čakovec, Čakovec	12
	OŠ Opuzen, Opuzen	12
7.	III. OŠ Čakovec, Čakovec	11
	OŠ Ivana Lovrića, Sinj	11
	OŠ Ostrog, Kaštel Lukšić	11
	OŠ Većeslava Holjevca, Zagreb	11

SREDNJE ŠKOLE PREMA BROJU NATJECANJA

1.	Prva gimnazija Varaždin, Varaždin	15
2.	Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka	13
3.	Gimnazija Čakovec, Čakovec	12
	Gimnazija Dubrovnik, Dubrovnik	12
5.	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	11
	I. gimnazija, Zagreb	11
	I. gimnazija, Osijek	11
8.	Gimnazija M. A. Reljkovića, Vinkovci	10
	XI. gimnazija, Zagreb	10

SREDNJE ŠKOLE PREMA BROJU UČENIKA

1.	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	36
2.	Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka	31
3.	Prva gimnazija Varaždin, Varaždin	26
4.	Gimnazija Čakovec, Čakovec	25
5.	Gimnazija Dubrovnik, Dubrovnik	23
	I. gimnazija, Zagreb	23
7.	III. gimnazija, Osijek	22
8.	V. gimnazija, Zagreb	17
9.	I. gimnazija, Osijek	16
	Gimnazija M. A. Reljkovića, Vinkovci	16

MENTORI OSNOVNIH ŠKOLA S NAJVEĆIM BROJEM UČENIKA NA NATJECANJIMA

1.	Ljubica Topolnjak	OŠ Jože Šurana, Višnjan	16
	Stjepan Čebrajec	OŠ Marija Bistrica, Marija Bistrica	16
3.	Ani Bertović	OŠ Ljubljana, Zagreb	14
4.	Marija Bradarić	OŠ Ivana Lovrića, Sinj	11
	Vesna Katuša	III. OŠ Čakovec, Čakovec	11
	Jelica Kovačić	OŠ Ostrog, Kaštel Lukšić	11
7.	Jela Moguš	OŠ Antuna Mihanovića, Osijek	10

MENTORI OSNOVNIH ŠKOLA PREMA BROJU SUDJELOVANJA NA NATJECANJIMA

1.	Ljubica Topolnjak	OŠ Jože Šurana, Višnjan	12
2.	Stjepan Čebrajec	OŠ Marija Bistrica, Marija Bistrica	10
3.	Marija Bradarić	OŠ Ivana Lovrića, Sinj	9
	Vesna Katuša	III. OŠ Čakovec, Čakovec	9
5.	Ani Bertović	OŠ Ljubljana, Zagreb	8
	Jelica Kovačić	OŠ Ostrog, Kaštel Lukšić	8
	Jela Moguš	OŠ Antuna Mihanovića, Osijek	8
8.	Marija Mrđen	OŠ kneza Trpimira, Kaštel Gomilica	7
	Marija Savić	OŠ Ivana Gorana Kovačića, Vinkovci	7
	Gordana Egartner	OŠ Tina Ujevića, Zagreb	7

MENTORI SREDNJIH ŠKOLA PREMA BROJU SUDJELOVANJA NA NATJECANJIMA

1.	Dragica Marčec	Prva gimnazija Varaždin	15
2.	Rade Knežević	Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka	9
	Sofka Bilan	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	9
	Robert Slunjski	Gimnazija Čakovec, Čakovec	9
5.	Milan Vučak	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	8
	Zvonko Korpar	Gimnazija M. A. Reljkovića, Vinkovci	8
	Ljiljana Prpić	Gimnazija Jurja Barakovića, Zadar	8
	Marija Vuk	Gimnazija Čakovec, Čakovec	8
	Regina Pranjić Josić	II. gimnazija, Zagreb	8
	Vica Podbevšek	SŠ Korčula, Korčula	8

MENTORI SREDNJIH ŠKOLA S NAJVEĆIM BROJEM UČENIKA NA NATJECANJIMA

1.	Milan Vučak	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	22
2.	Dragica Marčec	Prva gimnazija, Varaždin	21
3.	Rade Knežević	Gimnazija Andrije Mohorovičića, Rijeka	20
4.	Sofka Bilan	Gimnazija A. Vrančića, Šibenik	14
5.	Robert Slunjski	Gimnazija Čakovec, Čakovec	12
6.	Zvonko Korpar	Gimnazija M. A. Reljkovića, Vinkovci	11
	Maja Reis	III. gimnazija, Osijek	11
8.	Ljiljana Prpić	Gimnazija Jurja Barakovića, Zadar	10
	Marija Vuk	Gimnazija Čakovec, Čakovec	10
	Marija Trepše	V. gimnazija, Zagreb	10
	Suzana Nebeski Hostić	I. gimnazija, Zagreb	10
	Tatjana Jurić	I. gimnazija, Osijek	10
	Stanka Veraja	Gimnazija Dubrovnik	10

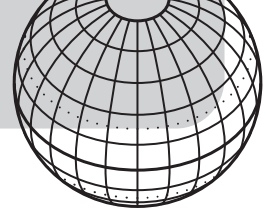

Predsjednica Državnoga povjerenstva
RUŽICA VUK

fotografije: **IVAN ZAGODA**

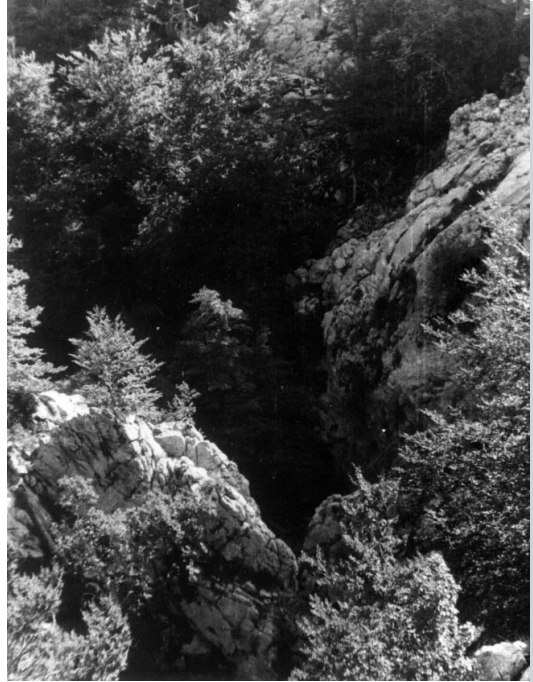

Željko Skala -geograf i speleolog- (1935.-2008.)

Ad infinitum. Otišao u beskraj, u nešto tajnovito, nepoznato, baš kao u tamu hrvatskoga krškog podzemlja koje je u mlađoj i srednjoj dobi istraživao. Osobno je mladima fizičkom vještinom i znanjem omogućavao prve korake u to podzemlje. U duboke jame Biokova, špilje, ponore u Livanjskom polju, one ispod Zavelima i Kamešnice, one na Braču, Omiškoj Dinari, Mosoru...

Poslije smo se opet susreli kao kolege asistenti na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Na Katedri za ekonomsku i političku geografiju kod prof. dr. Jure Medarića. Prijateljevali smo i hodajući po Žumberku dok je spremao doktorsku disertaciju. Radi se o povijesno-geografskoj temi. O tome, kako su ljudi, doseljeni tamo što milo što silom, tijekom stoljeća jedan brdski šumski prostor postepeno pretvarali u košanice i oranice.

Jame Ledenice na Biokovu

Na Geografskom odjelu PMF-a njegovala se speleologija zahvaljujući prije svega profesoru Josipu Rogliču, koji je znao, kako jedna mala zemlja Hrvatska ima u prirodnoj baštini neprocijenjivo blago. To je Dinarski krš na površini i u svom podzemlju. Tu su i veličanstveni kanjoni i sutjeske koje su modelirale – modrozeleno krške ljepotice tražeći si put prema moru ili prostranoj Panonskoj zavali na sjeveroistoku. Iznad leže vapnenjačke zaravni i gorska bila u kojima su tisuće jama, špilja i ponora. Znatian dio su speleolozi i kolegice speleologinje ucrtali u topografske karte, izmjerili i nacrtali tlocрте i profile da bi se na pragu jeseni vraćali svojim domovima. Sadržajna su bila ta ljetna vremena i studentska druženja.

Više generacija studenata geografije bavilo se sustavnim istraživanjima krškog podzemlja ne samo športa, više zbog znanstvene znatiželje. Tako je istraživan Sjeverni Velebit, Senjsko bilo, dijelovi Like, Korduna i Gorskoga kotara. Pojedinačne višečlane ekipe istraživale su jamu Balinku iznad Plaškog (vertikalna 318 m), jamu Ledenicu u Velikom lomu na Sjevernom Velebitu, Cerovačke špilje u više navrata, vrlo zahtjevnu jamu Ložnicu iznad Krasnog i druge.

Družine speleologa danas su brojnije nego ikada. Sva ta žilava bića koja se uvlače kao mravi kroz pore Zemljine kore u njenu utrobu «smirit» će se u nekoj životnoj dobi. Raspršit će se po raznim strukama, već kako to sam život nalaže. Majka Priroda je darežljiva. Daje čovjeku sposobnosti za promatranjem, znatiželjnost, kasnije potrebu za istraživanjem, učenjem, stjecanjem novih znanja.

Ovih nekoliko redaka posvetili smo uspomeni na Željka Skalu, zaslužnog speleologa, geografa i prije svega – prijatelja.

ERRATA CORRIGE

Geografski horizont 1/2008

U članku GOSPODARSKO ZNAČENJE AUSTRALIJE Anite Filipčić zbog tehničke pogreške u grafikonima nedostaju mjerne jedinice, koje trebaju biti:

Slika	mjerna jedinica
Sl. 1.	mil. st.
Sl. 2.	mil. st.
Sl. 5.	tisuća
Sl. 7.	t
Sl. 10.	mil. t
Sl. 11.	mil. t
Sl. 12.	mil. t
Sl. 13.	tisuća t
Sl. 15.	%
Sl. 16.	%